

Lausunto

26.5.2026

Sivistysvaliokunta
Eduskunta

Asia HE 93/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta
Viite Lausuntopyyntö 21.5.2026

Kansalaisopistojen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua opintoseteleillä tuettavasta väliaikaisesta korkeakoulutuskokeilusta.

Kansalaisopistojen näkökulmasta hallituksen esityksen tavoite on kannatettava. Esitys pyrkii sujuvoittamaan nuorten siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen, vähentämään siirtymävaiheen kuormitusta ja madaltamaan kynnystä korkeakouluopintoihin. Tavoitteiden toteutumisen kannalta on kuitenkin ongelmallista, että vapaan sivistystyön oppilaitokset, mukaan lukien kansalaisopistot, jäävät käytännössä kokeilun ulkopuolelle teknisten ja rahoituksellisten ratkaisujen vuoksi.

Liitto pitää tärkeänä, että sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että opintosetelikokeilun toimeenpano ei saa kaventaa koulutuspolkujen alueellista saavutettavuutta eikä sivuuttaa niitä toimijoita, joilla on vahvaa osaamista matalan kynnyksen ohjauksessa, lähiopetuksessa ja siirtymävaiheen opiskelijoiden tukemisessa.

Keskeiset huomiot

1. Esityksen tavoite on oikeansuuntainen. Maksuton mahdollisuus tutustua avoimeen korkeakouluopetukseen voi tukea nuorten koulutusvalintoja, vahvistaa opiskelutaitoja ja ehkäistä koulutuspolkujen katkeamista. Kansalaisopistojen liitto pitää perusteltuna sitä, että nivelvaiheessa oleville nuorille tarjotaan joustavia, matalan kynnyksen mahdollisuuksia suunnata opintojaan ja vahvistaa tulevaisuudenuskoa.

2. Kansalaisopistojen rooli jää esityksessä liian heikoksi. Esityksessä tunnistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten vahvuudet, kuten paikallinen saavutettavuus, opiskelijälähtöisyys, lähiopetuksen mahdollisuus sekä vahva ohjaus. Näitä vahvuuksia ei kuitenkaan hyödynnetä kokeilun toteutuksessa täysimääräisesti. Kansalaisopistot voisivat osaltaan vahvistaa erityisesti niiden nuorten osallistumista, jotka hyötävät lähellä tarjottavasta opetuksesta, henkilökohtaisemmasta tuesta ja tutuista oppimisympäristöistä.

3. Tekninen toteutus rajaa kansalaisopistot käytännössä kokeilun ulkopuolelle. Esityksen mukaan vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjontaa ei saada kokeilun alkuvaiheessa mukaan Opin.fi-palveluun. Tämä merkitsee, että kansalaisopistojen mahdollisuudet osallistua kokeiluun jäävät käytännössä vähäisiksi, vaikka paikallinen ja alueellinen oppilaitosverkko voisi parantaa koulutuksen saavutettavuutta merkittävästi. Ratkaisu heikentää yhdenvertaisuutta erityisesti niillä alueilla, joilla korkeakoulujen oma tarjonta ei ole nuorille helposti saavutettavaa.

4. Rahoitusmalli ei tue vapaan sivistystyön toimijoiden tosiasiallista mukanaoloa. Esityksessä opintosetelikokeilun rahoitus osoitetaan korkeakouluille, ja mahdollinen vapaan sivistystyön toteuttama opetus kulkisi sopimuskorkeakoulun kautta. Tämä tekee vapaan sivistystyön oppilaitosten asemasta epävarman ja heikentää mahdollisuuksia pitkäjänteiseen toiminnan suunnitteluun. Kansalaisopistojen näkökulmasta on tärkeää, että kokeilun rahoitusratkaisut mahdollistavat tosiasiallisen osallistumisen myös yhteistyömalleissa eikä vapaan sivistystyön rooli jää vain välilliseksi. Toisaalta nykyisessä taloustilanteessa ei ole järkevää, että samansisältöistä avointa korkeakouluopetusta järjestetään vapaan sivistystyön eri oppilaitoksissa kolmella eri hinnalla (matalin kansalaisopistoissa).

5. Ohjauksen ja saavutettavuuden merkitys on valiokunnan arvioinnissa keskeinen. Esityksen onnistuminen riippuu ratkaisevasti siitä, tavoittaako kokeilu myös ne nuoret, joille korkeakoulupolku ei ole vielä selkeä. Tässä juuri kansalaisopistojen kaltaisilla toimijoilla voisi olla tärkeä rooli. Paikallinen läsnäolo, matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet ja opiskelun arkea tukeva ohjaus ovat tekijöitä, jotka voivat ehkäistä koulutuksellista eriytymistä ja vahvistaa nuorten kiinnittymistä opintoihin.

Kansalaisopistojen liitto esittää, että sivistysvaliokunta:

1. korostaa mietinnössään, että opintosetelikokeilun toimeenpanossa tulee turvata alueellinen saavutettavuus ja hyödyntää myös kansalaisopistoja ja muita vapaan sivistystyön oppilaitoksia;
2. edellyttää, että kokeilun jatkovalmistelussa luodaan tekniset ja hallinnolliset edellytykset myös kansalaisopistojen ja muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten tosiasialliselle osallistumiselle;

3. kiinnittää huomiota siihen, että rahoitusratkaisujen tulee mahdollistaa aidot yhteistyömallit korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten välillä;
4. painottaa, että kokeilun seurannassa on arvioitava erikseen alueellisen yhdenvertaisuuden, ohjauksen saatavuuden ja vapaan sivistystyön ulkopuolelle jättämisen/jäämisen vaikutuksia.

Kansalaisopistot pitävät tärkeänä, että nuorten siirtymiä korkeakoulutukseen tuetaan monipuolisesti ja saavutettavasti koko maassa. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että myös kansalaisopistojen osaaminen, alueellinen kattavuus ja ohjauksellinen vahvuus tunnustetaan osaksi ratkaisua.

Sannasirkku Autio
Puheenjohtaja
Kansalaisopistojen liitto

Jaana Nuottanen
Toiminnanjohtaja
Kansalaisopistojen liitto